

Posudek diplomové práce Martina Dobruckého „Občianska spoločnosť na Slovensku. Lokálna úroveň.“

Tématem práce je podoba občanské společnosti na Slovensku, resp. její manifestace na lokální úrovni. Práce je formálně rozdělena do dvou částí, teoretické a empirické. Základem teoretické části je především klasická práce Almonda a Verby *The Civic Culture*. Zdrojem druhé části jsou výsledky kvantitativních sociologických výzkumů (dilem analytická shrnutí těchto výsledků, dilem vlastní statistická data) a kvalitativní sociologický výzkum, provedený autorem práce (hloubkové rozhovory se starosty obcí). Práce obsahuje 80 stran vlastního textu plus přílohy.

Hodnocení

Určit základní metodologickou perspektivu práce – v první řadě: teoretická/empirická a filosofická/sociologická – není snadné. Filosofický rozměr problému – z živých tradic namátkou: osvícenské přístupy, Hegel, Tocqueville, Marx, Gramsci či komunitarismus – nechává autor zcela stranou, nepočítáme-li podružné citace Taylora (s. 6) a Habermase (s. 36), které ale nehrají žádnou analytickou úlohu a nepočítáme-li silný normativní náboj textu jako celku. Možná právě v důsledku pomnutí filosofického rozměru však dochází k pojmovému zmatení, potažmo zmatení v předmětu zájmu, které se prolíná celou prací: Autor tvrdí, že tématem je občanská společnost, ale používá tohoto pojmu jak ve smyslu blízkém či totožném Almondově a Verbově *civic culture* (např. s. 12), tak obecněji ve smyslu třetího sektoru organizace společnosti vedle státu a trhu (např. s. 36), někdy dokonce v obou smyslech současně (s. 27). V empirické části pak autor pojímá občanskou společnost převážně jako *civic culture* ve smyslu Almonda a Verby – dobře patrné je to zejména v důrazu na politickou participaci a téměř naprostou absencí jiných rozměrů občanské společnosti (např. různé NGOs, odbory, církve, sociální hnutí apod., epizodní výjimkou je snad pouze pasáž na s. 67-68) – , pracuje s touto kategorií ale z větší části pouze implicitně. Proč autor používá pojem občanské společnosti, když v praxi pracuje s *civic culture* mi není jasné, autorem zdůrazňovaný pojmový rozdíl mezi jeho občanskou společností a *civic culture* (s. 12) jsem nepochopil.

Samozřejmě, rozhodnutí pro empirickou politologii v behaviorální tradici a pro koncept *civic culture* je naprosto legitimní. Toto rozhodnutí ale musí být provázeno metodologickou kázní - autor nemá jasno, jakou perspektivou na problém nazírat, v krystalické podobě je to patrné v poslední větě druhého odstavce na s. 35, kde vysvětluje povahu empirické části – a především vyžaduje zcela jasnou výzkumnou otázku, jasnou hypotézu a kritéria platnosti. Nic z toho práce bohužel neobsahuje. Rozdělení na část teoretickou a empirickou je pak spíše formální, obě části tvoří jen volný celek a rozhodně nelze říci, že by se v empirické části ověřovaly hypotézy, připravené v části teoretické.

Je rovněž trochu překvapivé, že se autor opírá pouze o Almondovu a Verbovu klasickou práci z r. 1963, nebere v potaz ani Almondovy pozdější revize, ani další vývoje tradice *civic culture* (např. Putnam, Inglehart apod.). Vůbec také nereflktuje kritiku, které byla Almondova a Verbova práce podrobena (namátkou: pojmová vágnost (markantní u samotného pojmu „demokracie“), problém kritérií jež by umožnila klasifikaci podle jednotlivých typů, velmi nízká predikativní hodnota, problém směru působení struktury a kultury, behaviorální redukcionismus apod.). Na jmenované problémy by autor narazil, kdyby s Almondovou a Verbou knihou pracoval tak, jak byla zamýšlena, tedy jako s analytickým nástrojem (mohl by

se např. ptát, kterému typu civic culture tedy slovenská společnost odpovídá apod.) – nemohu se však zbavit pocitu, že ji používá spíše jako normativní referenční rámec. (Tomu ostatně odpovídá i skutečnost, že jakkoli má jít o empirickou práci v behaviorální tradici, text je výrazně normativní - dobře je to vidět např. v úvodu kap. 2 Demokracia a občianska spoločnosť či v textu závěru.)

K vlastnímu autorovu sociologickému výzkumu (resp. ke kap. 6 – Poznámka o výzkume) jen heslovitě: 6 hloubkových rozhovorů není mnoho, vyvstává proto otázka obecné výpovědní hodnoty. U hloubkových rozhovorů chybí klíč podle něhož byli respondenti vybíráni. Není ani jasné, jakou roli hlubokové rozhovory vlastně mají – v behaviorálním výzkumu se obvykle používají pro vytvoření hypotéz, jež se testují kvantitativním výzkumem (v daném případě tedy alespoň testování hypotéz na základě existujících kvantitativních výzkumů), v posuzované práci ale slouží spíše pro dokreslení.

Shrnuto: po metodologické stránce není práce po mém soudu zcela zvládnuta, nicméně splňuje základní kritéria diplomové práce a navrhuji ji hodnotit známkou **velmi dobře** nebo **dobře**, v závislosti na průběhu obhajoby.

PhDr. Martin Polášek, 25.5. 2009